E-diplomatija

Vojkan Vasković, Dario Kršić, *Diplomatija i pregovaranje u informacionom društvu (e-Diplomacy & e-Negotiation)*, Beograd, Prometej, 2009.

Biljana Vitković

doi:10.5937/comman1431119V

Naši čitaoci su gotovo već navikli da monografije domaćih autora koje čitaju opisuju stanje koje je poprilično za nama, odnosno da objašnjavaju fenomene koji su poodavno nastali, a neretko već i bivaju zamenjeni nečim novim. Za razliku od toga, delo dvojice autora – od kojih je jedan uneo iskustvo i mudrost zrelih godina, a drugi polet i energiju mladosti – bavi se fenomenom koji tek nastaje i kog, baš zbog toga, mnogi autori iz uže naučne oblasti „zaobilaze u širokom luku“, odnosno tek pominju, ne usuđujući se da se upuste u opis i objašnjenje pojava koje je teško produbljeno analizirati.

Studija profesora Vojkana Vaskovića i magistranta Daria Kršića redak je pokušaj da se još nastajući fenomen – kakav e-diplomatija jeste – predstavi i objasni čitaocima. Verujemo da zbog toga zaslužuje posebnu pažnju, posebno onih koji spadaju u karijerne diplomate ili se spremaju da to postanu i svih onih privrednih subjekata kojima je cilj da u budućnosti ostvare uspešnu ekonomsku saradnju sa inostranim partnerima, ali i čitalaca željnih da proniknu u savremene pojave vezane za međunarodnu zajednicu. Prikazane od strane stručnjaka koji odlično poznaju njen informatički i komunikacijski osnov, e-diplomatija postaje mnogo razumljivija pojava, a time se u velikoj meri smanjuje otpor prema njenoj primeni kod onih koji su navikli da diplomatija predstavlja „svet za sebe“, navodno gotovo savršen set pravila i procedura koje su, što jeste tač-

no, razvijane stotinama godina i kodifikovane poslednjih decenija, a baziranih najčešće na komunikaciji tipa „oči u oči“. Za informatički slabije „pismenog“ čitaoca ova knjiga zato predstavlja svojevrсни prozor u jedan novi svet, svet moderne međunarodne komunikacije i savremenog načina pregovaranja u oblasti koja se bavi nekim od najvažnijih interesa svakog društva.

Zanimljivo je da jačanjem globalizacije, na svim društveno-ekonomskim poljima, međunarodni pregovori postaju sve složeniji i ne mogu se više svesti na rešavanje sporova između nezavisnih država, jer se često pregovarački okviri šire na različite nedržavne činioce (nevladine organizacije, nacionalne ili autonomne pokrete i grupe, paradržavne entitete, regionalne organizacije i institucije). Kako raste broj novih međunarodnih subjekata, problemi se šire i potrebno je dosta vremena kako bi se rešili, tako da čovek prilikom odlučivanja sve više koristi računare i inteligentne softvere.

Analiza razvoja informaciono-komunikacionih tehnologija i njihovog uticaja na međunarodne odnose, relevantna je za diplomatiju kao naučnu disciplinu u okviru politikologije. Istraživanje faza procesa elektronskog pregovaranja od velikog je značaja, stoga što će u budućnosti biti sve teže ostvariti bilo kakvu međunarodnu saradnju, ili rešiti konfliktne situacije između međunarodnih subjekata, bez poznavanja upotrebe inteligentnih softvera za vođenje elektronskih pregovora.

Primenom osnovnih i opštenaučnih metoda naučnog saznanja u ovoj deskriptivnoj i multidisciplinarnoj studiji, dolazi se do zaključka da će korišćenje pasivnih, aktivnih i proaktivnih sistema elektronskog pregovaranja, kao i video konferencija, biti sve zastupljeniji oblici međunarodnih političkih i poslovnih pregovora. Pre svega, to je zbog njihove dostupnosti putem Interneta, smanjenja troškova u odnosu na materijalne zahteve vođenja klasičnih bilateralnih ili multilateralnih pregovora, te raznovrsnosti njihovih softverskih mogućnosti. Ipak, poznavanje veštine vođenja klasičnih pregovora, posebno što se tiče strategija i taktika pregovaranja, veštine verbalne i neverbalne komunikacije, te analize pregovora, ostaće i dalje neophodan izvor pomoći međunarodnim subjektima za sklapanje povoljnih sporazuma.

Prvi cilj svake zajednice jeste da preživi, da zaštiti svoje egzistencijalne resurse, pa tek onda da napreduje i, ako je moguće, nametne svoje ideje i drugim zajednicama. Da bi Srbija opstala u današnjem okruženju, njeni predstavnici, ali i ceo narod, mora govoriti jezikom koji i drugi razumeju, mora koristiti sve

resurse da svoje ideje i stremljenja prenese drugima. Monografija *Diplomatija i pregovaranje u informacionom društvu* namenjena je svima koji žele da razumeju komunikaciono okruženje u kome Srbija treba da nametne svoje mišljenje i izbori se za svoje nacionalne interese. Ignorisanje realnosti, i pravila kako danas svet „razgovara“, samo će dodatno udaljiti Srbiju od celog sveta. Balkan će, na žalost, verovatno još dugo ostati jezgro evropske nesigurnosti. Stoga se naše diplomate moraju uspešno pripremiti za moguće sadejstvo s domaćim naučnicima iz oblasti IKT. Uzor na tom polju treba da im bude Nikola Tesla, koji je svojim izumima na polju elektrotehnike zadužio celokupno čovečanstvo, ali je i kao veliki patriota rekao sledeće: „*U meni može biti nešto, što može biti i obmana, kao što češće biva kod mladih ljudi, ali ako budem sretan da ostvarim bar neke od svojih ideala, to će biti dobročinstvo za celo čovečanstvo. Ako se te moje nade ispune, najslada misao biće mi ta, da je to delo jednoga Srbina.*“

Istraživanje elektronskog pregovaranja ima veliki društveni značaj koji proizilazi iz neophodnosti hvatanja koraka sa svetskim tehnološkim trendovima, kako bi Srbija pre izašla iz duboke ekonomske i političke krize u kojoj se isuviše dugo nalazi.

Cilj ovog dela jeste da ukaže domaćim diplomatskim krugovima na mogućnosti elektronskog učenja veštine pregovaranja i analize pregovora putem Interneta i intraneta, pošto je praćenje razvoja informacionih i komunikacionih tehnologija od strateškog interesa za našu državu.

Pošto je u ovoj knjizi reč o elektronskoj diplomatiji i elektronskim pregovorima, to znači da njihovi učesnici mogu istovremeno biti pripadnici više kultura. Kad autori govore o kulturi u e-pregovaranju, onda misle na istorijsku tradiciju, moral, običaje i jezik nekog naroda, koje se moraju uvažavati kako u klasičnom, tako i u e-pregovaranju, jer sama pripadnost različitim kulturama u mnogočemu može da zakomplikuje mogućnost razumevanja i predviđanja reakcije pregovaračkog partnera. Stoga autori preporučuju da drugoj pregovaračkoj strani valja prilaziti sa dva aspekta – kao individualnoj ličnosti i kao pripadniku šire zajednice, sa postojanom kulturom. Internet na razne načine (pa tako i tokom vođenja elektronskih pregovora) omogućava ljudima da stvaraju i šire, kako mitove svojih naroda, tako i „nove priče“, koje mogu biti uzor netrpeljivosti, između pojedinaca ali i naroda i država.

Nadalje, stilovi klasičnog pregovaranja se veoma razlikuju i često veoma variraju od jedne do druge kulture, što se može odraziti i u elektronskim prego-

vorima, posebno putem video konferencija. Prema tome, veoma je bitno da se tokom vođenja elektronskih pregovora vodi računa o svim činionicima koji mogu podgrejati „višestruke subjektivnosti“. Stoga je vrlo bitno da se primeni jedna ili više kroskulturalnih strategija pregovaranja, zavisno od uslova: strategija angažovanja moderatora, strategija navođenja, strategija prilagođavanja, strategija uključivanja, ili strategija harmonizacije.

Delo se sastoji od *Uvoda*, pet delova – prvi, „Informaciono društvo“, drugi, „Digitalna podela“, treći, „Diplomatija u informatičkom dobu“, četvrti, „Sistemi i veštine vođenja elektronskog pregovaranja“, peti, „Učenje veštine pregovaranja na Internetu“, zatim, *Malog rečnika e-diplomatije*, pregleda *Korisnih linkova*, *Zaključka* i pregleda *Korišćene literature*.

Knjiga *Diplomatija i pregovaranje u informacionom društvu* namenjena je čitaocima koji žele da se upoznaju sa savremenim trendovima u društvu. Po svojim karakteristikama, stilu i obilju literature koja je korišćena, knjiga daje pregled i analizu savremenih odnosa u društvu, koje je bazirano na primeni računarskih tehnologija. Ova knjiga je monografija ali i dobra udžbenička literatura, u kojoj je dat sistematizovan pristup materiji i koja u potpunosti može da se prihvati kao nastavni materijal, ali i kao dopunska literatura svih koji žele da ovladaju savremenim pregovaračkim tehnikama. Autori su sveobuhvatno obradili i izložili pitanja koja su aktuelna u savremenom komuniciranju između predstavnika zemalja, a u kontekstu korišćenja IT sredstava komunikacije. Na kraju su zaključili da e-diplomatija i elektronsko pregovaranje u međunarodnim odnosima imaju svoju budućnost – zbog lakšeg i bržeg obavljanja većine diplomatskih aktivnosti, bezbednosti pregovaračkih strana, dolaženja do obostrano zadovoljavajućeg sporazuma, manjih troškova održavanja pregovaračkog procesa, itd. Posebno treba naglasiti da u našoj zemlji nedostaje literatura koja obrađuje ovu materiju.